

KOZACKI (16) ai

o oraz a jasne.

sg m N kozacki (1). ◇ G kozacki(e)go (1). ◇ I kozackim (3). ◇ f N kozacką (1). ◇ A kozacką (3). ◇ I kozacką (1). ◇ L kozacki (2). ◇ pl N subst kozacki(e) (1). ◇ I f kozackimi (2). ◇ D sg n skostn po kozacku (1).

Sł stp brak, Cn s.v. kozacy, Linde XVI – XVIII w.

Przymiotnik od „kozak”:

1. Od znac. ‘członek społeczności wojowniczej w dawnej Ukrainie’ lub ‘żołnierz lekkobrojni’; *velitaris* Cn (10) : *PowodPr* 24; śwawola y roľpuftá Kozácka/ im dáley tym więtszą moc weźmie [...] Ná tym tám pográniczu/ nigdy ftátecznego pokoju y przymierza niebędzie. *VotSzl* Fv.

Wyrażenie: »dux belli supremus kozacki« (1): *Dux belli supremus*, Polski polny. Litewski. Inflantcki. Kozácki. *SarnStat* 422.

a. Na wzór kozaków, tak jak kozacy, właściwy kozakom (7) :

Wyrażenia: »czapka kozacka« (3): Jurek skrakowa czo wdziķy fukny a wmodrey zupiczi a wczapcze czerwoney kozaczky liłfi podbithey chadza *LibMal* 1547/128, 1547/125, 1554/183v.

»kozackie drogi« = *manowce, wertepy, tajne szlaki* (1): [Montwił] Náfyłał tedy zawnždy Kozackimi [!] drogámi z Ziwibundet Litewfkim Xiążęciem ná plundrowanie kráin Ruľkich/ Roku 1213. *StryjKron* 265.

[»krotofila kozacka«: Potym przerzeczone Xiążętá Koriatowicy [...] onym obłowem nád nadzieię wćiefzeni krotofil Kozáckich z Litewfkim y Ruľkim Rycerftwem vzywáli (*marg*) Miewaią tám Kozacy Miod/ ktorym y ia roku 1574. pijał/ ná który dziefięć pźczoł miod noši/ á 12. wołow wodę wozi. (–) *StryjKron* 417 (*Linde*).]

»kozackim strojem« = *po kozacku* (1): gdzie więkřzą [!] część pocztow panięcych iáko loftus Decius piřze/ *Lituanico ritu instructa*, Litewfkim álbo Kozáckim ftroiem z wielkim kofřtem przybrána była. *StryjKron* 707.

»kozackie utarczki« = *niespodziewane napady małych oddziałów* (1): [krzyřacy] nie nácieráli potym do Litwy áni do Zmodzi wálnym wořfkiem/ tylko Kozáckimi vtarczkámi *StryjKron* 400.

[»żywot kozacki«: HIřtorykowie piřzą od czáfu dawnego/ Litáoná być Pánem Kfięřtwá Litewfkiego [...] Piřzą teř y Mendolfá po nim być drugiego/ Ten wiodł żywot Kozácki/ żył z łupu wielkiego *PaprGniazdo* 1137 (*Linde*).]

Wyrażenie przyimkowe: »po kozacku« (1): dziś v nas thák wiele ieřt ftroioř/ iř im lićby niemáľ. tho po Wlořku/ tho po Iřpáńřku/ po Brunřzwiřku/ po Vřárřku/ dwoiáko řtáro/ y nowo: po Kozáczku/ po Táthárřku/ po Tureczku drudzy *GórnDworz* L6.

2. Od znac. ‘żołnierz jazdy lekkobrojnej’ (6) :

Wyrażenia: »kozacka armatura« = *żołnierz lekkobrojny* (2): á ci co cum *oneribus* pożytki máiá/ ze 450. á wedľuk teyře proporcyey/ kozacká ármáturę y pieřzą wypráwuia *GrabPospR* N2v. Cf »kozacką armaturą«.

»kozacką(-im) armaturą, bojem, ryszunkiem« = *lekkobrojni* (1 : 1 : 1): gdzie kto 300. złotych má do roku pożytku/ áby z tego řtáwił koniá iednego przedniey ármátury/ ktoremu v nas ná puľroká

300. złotych płacywáią/ á kto 200 złotych ten ítáwi koniá kozácká ármáturá ktoremu 20. złotych ná pułroká dáią *GrabPospR* Mv; infzy wízyfscy rycerfkiego ítanu ludzie przy pocźciech Krolá Ie⁸⁰ M. boiem vfárfkim á kozáckim wedłuk proporcyey pożytkow íwych [*stanęliby*] íkądby też było vfárzow y kozakow doítátek *GrabPospR* M4v, M2.

»lud kozacki« = *żołnierze lekkobrojni* (1): Litwy kilko vphow ludu Kozáckiego/ przez Mázowíze do Lęczyckiey ziémie wtárgnęli *StryjKron* 350.

Szereg: »usarski i kozacki« (1): *GrabPospR* M4v cf »kozacká armaturá«.

a. *W funkcji rzeczownika*: »kozacka« = *slużba wojskowa w lekkobrojnej jeździe* (1) :

Zwroty: [»kozacká służyć«: A íi Zołnierze będą powinni konie mieć dobre/ ktorzy będą po vfárfku fłużyć [...] A ktorzy kozáczką [*lege*: kozacká, *lekcja*: kozaczką *mniej prawdopodobna*]/ będą powinni fłużyć z pułhakiem y z krotką ruźnicá ná koniech dobrych. *Konst 1596/236v* (*Linde*).]

»umieć kozacká« (1): íeślíz vmie to co íego rycerfkiemu ítanowi náleży/ álboż vfárfká/ álboż ráytárfká/ álboż kozácká/ lub też y piefzo *GrabPospR* K3.

TG